

Descoperiri în necropola getică de la Bugeac, com. Ostrov

M. IRIMIA

Cercetările din anul 1981, ca și în ultimele campanii, au fost concentrate în zona nord-vestică a necropolei din punctul „Ghețarie”¹, situată la aproximativ 60–70 m de grupul de morminte cercetat în 1968–1969, zonă în care, în anul 1972, au fost semnalate noi descoperiri, iar în 1977–1979 am efectuat alte săpături sistematice².

În vederea cercetării integrale a zonei în anul 1981 am efectuat alte două secțiuni—S 18 și S 19 (54 × 2 m), paralele cu S 16 și orientate nord-est — sud-est. În același timp, secțiunea S 17, începută în 1979, perpendiculară pe capătul de nord-est al celor amintite anterior, a fost prelungită, avînd în final 35 × 2,50 m. S-au descoperit 24 de morminte getice de incineratie (numerele 81–104).

Mormîntul nr. 81 (fig. 1; 4/1), a fost descoperit în secțiunea S 18, la aproximativ 2,50 m spre sud-est de mormîntul nr. 79, cercetat în 1969. Urna era situată între adîncimile de –0,35–0,63 m de la suprafața actuală a solului; către sud era protejată de o lespede de calcar, așezată vertical între 0,38–0,58 m. Urna era reprezentată de un vas -borcan de tip clopot, lucrat cu mîna, prevăzut cu două apucători plate, orizontale, și altele două, sub formă de potcoavă, dispuse puțin sub diametrul maxim; pasta este de culoare cenușie închisă, maronie, cu cioburi pisate și nisip grosier în compoziție, iar suprafețele netezite. Dimensiuni³: I = 36 cm; d.g. = 26,7 cm; d.m. = 29 cm; d.b. = 13,2 cm. Inv. 31225 (fig. 3/1; 4/1). Conținutul ei era acoperit cu un castron semiglobular lucrat cu mîna, așezat cu gura în jos; pasta este de culoare galbenă-deschisă, cu cioburi pisate și nisip în compoziție. Suprafața interioară avea o angobă care închidea porii. Fundul vasului era ars secundar, pe ambele suprafețe. Dimensiuni: I = 10 cm; d.m. = 20,3 cm d.b. = 9,8 cm; Inv. 31226 (fig. 4/15). Printre oasele calcinate, relativ mari, s-au descoperit și două cuțitașe de fier. Cel dintîi, de mici

dimensiuni, cu corpul drept și tăișul convex, ascuțit spre vîrf, prezintă o verigă mobilă prinsă cu un niț. Dimensiuni: L = 10,3 cm; l = 2 cm; g = 2 mm. Inv. 31.228 (fig. 3/15). Cel de al doilea, ceva mai mare, are corpul drept și vîrfurile triunghiulare. Prezintă, pe limba mînerului, un mit pentru plăsele. Dimensiuni: L = 19,5 cm; l = 2,2 cm; g = 2 mm. Inv. 31.227 (fig. 3/9).

Mormîntul nr. 82 (fig. 1/a, b) cu „manta” de bolovani a apărut în aceeași secțiune, la aproximativ 4,5 m spre sud-vest de mormîntul anterior. Între 0,23–1,00 m de la suprafața solului au fost așezate mai multe rînduri de bolovani de gresie locală, nisipoasă, de culoare verzuie sau gălbuie, care formau un grup compact, aproximativ oval. În spre marginea sa de sud-vest, sub rîndul superior de bolovani, între adîncimile de 0,60–0,83 m, se afla urna. Era așezată pe pămînt, dar protejată, de jur împrejur, cu pietre. În afara urnei, spre est, printre pietre, pe o suprafață de circa 40 × 25 cm, au fost depuse oase calcinate. Printre ele s-au descoperit o fusaiolă fragmentară, bitronconică și un mic solz oval, de tablă de bronz, concav-convex, prevăzut cu cîte un orificiu la capete (1 × 1,2 cm; fig. 3/13).

Urna era reprezentată de un vas tronconic, lucrat cu mîna, ornamentat pe marginea exterioară a buzei cu zece proeminente alungite, verticale. Pastă maronie-cenușie, grosieră, cu cioburi sfărîmate, relativ mari, în compoziție. Din cauza cioburilor și a resturilor de pleavă din pastă, vasul este poros. Dimensiuni: I = 18,5 cm; d.m. = 29 cm; d.b. = 15 cm, Inv. 31.229 (fig. 3/2; 4/12). Conținutul acesteia era acoperit de un alt vas tronconic, mai mic și înalt, așezat cu gura în jos; pe corp, prezintă două apucători sub formă de potcoavă. Pastă grosieră cărămizie-cenușie, acoperită cu o angobă pe ambele suprafețe. Dimensiuni: I = 16,5 cm; d.m. = 20,5 cm; d.b. = 12,2 cm. Inv. 31.230 (fig. 3/6). În interiorul urnei s-au descoperit oase calcinate, de diferite mărimi, o fusaiolă bitronconică (fig. 3/10) și o verigă mică de bronz, cu secțiunea rotundă, iar capetele alăturate. (Inv. 31.231; fig. 3/14).

Mormîntul nr. 83 (fig. 1; 2/B) a fost descoperit tot în secțiunea S18, la aproximativ, 1,70 m sud-vest de mormîntul nr.76, cercetat, în S16, la aproximativ 1,70 m sud-vest de mormîntul nr. 76, cercetat, în S16, în anul 1979. Urna cu

¹ Pentru primele cercetări, cf. M. Irimia, Pontice, 1, 1968, p. 202–234 (mormintele nr. 1–14); idem, Pontice, 2, 1969, p. 23–24 (mormintele nr. 15–19).

² Pentru rezultatele preliminare ale ultimelor cercetări, cf. M. Irimia, Pontica, 12, 1979, p. 55–76; idem, Materiale Tulcea, 1980; idem, Thraco-Dacica, 2, 1981, p. 37–52.

³ I = înălțimea; d.m. = diametrul maxim; d.g. = diametrul gurii; d.b. = diametrul bazei; L. = lungimea; l = lățimea; g. = grosimea.

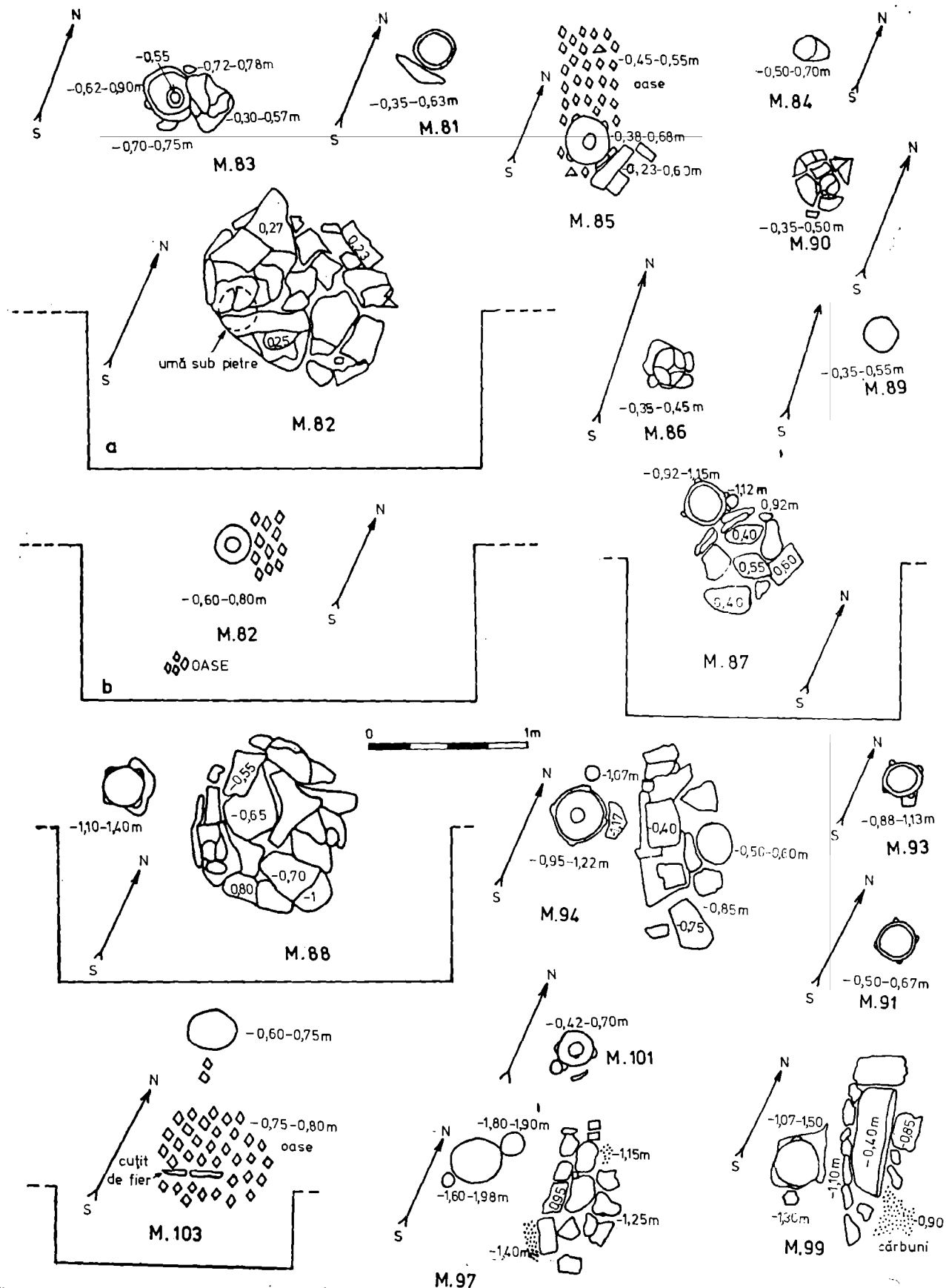

Fig. 1. Bugeac. Imaginea plană a mormintelor nr. 81–91; 93–94; 97; 99; 101; 103. Mormintul nr. 82: a grupul de pietre; b urna și oasele calcinate).

Abb. 1. Bugeac. Gräber 81–91; 93–94; 97; 99; 101; 103 — Grundrissansicht (Grab Nr. 82: a Steingruppe; b Urne und kalzinierte Knochen).

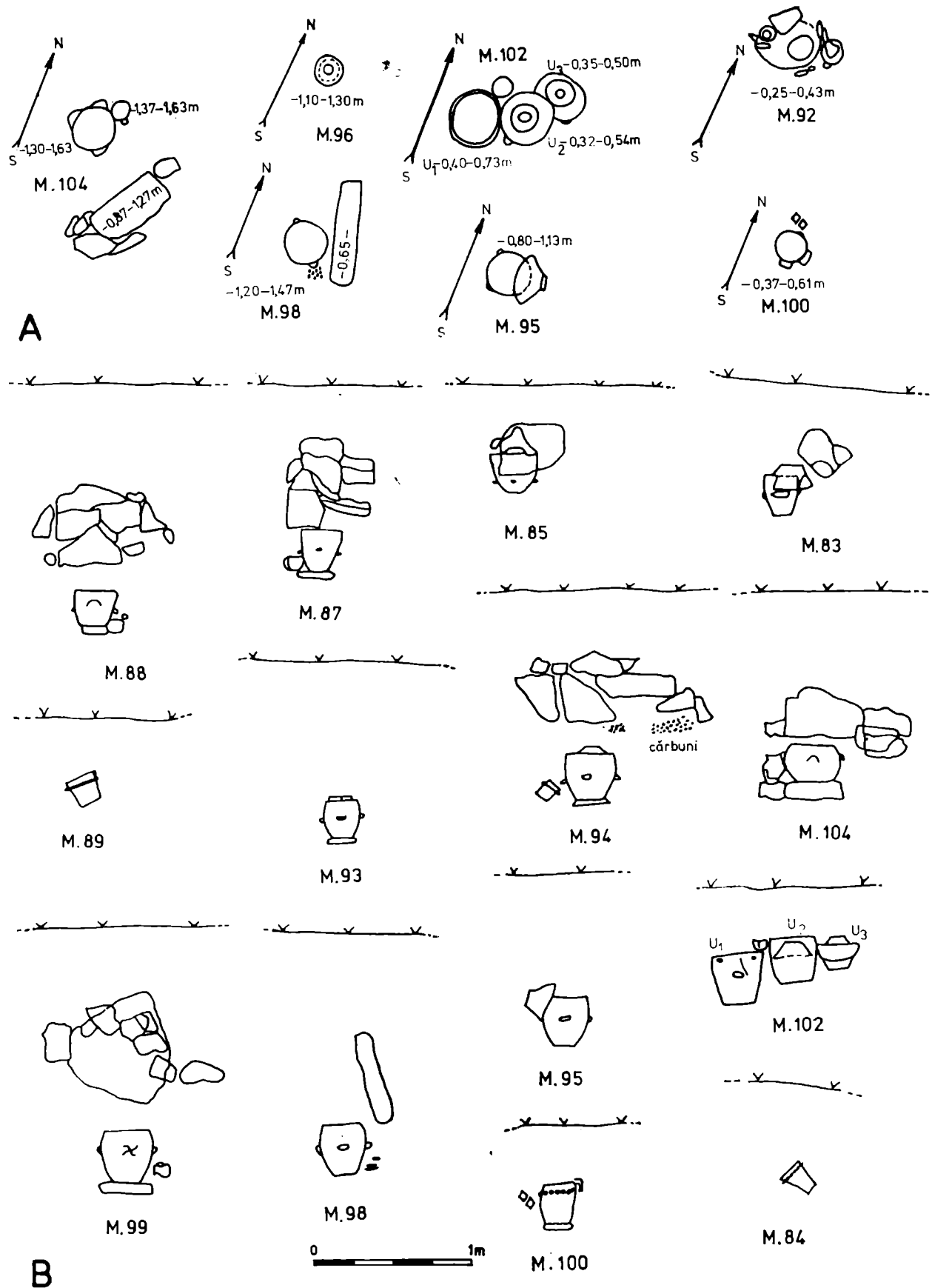

Fig. 2. Bugeac. A imaginea plană a mormintelor nr. 92; 95; 98; 100; 102; 104; B secțiune verticală a mormintelor nr. 83-85; 87-89; 93-95; 98-100; 102; 104.

Abb. 2. Bugeac. A. Gräber Nr. 92; 95; 96; 98; 100; 102; 104 - Grundrißansicht; B Gräber Nr. 83-85; 87-89; 93-95; 98-100; 102; 104- Profil.

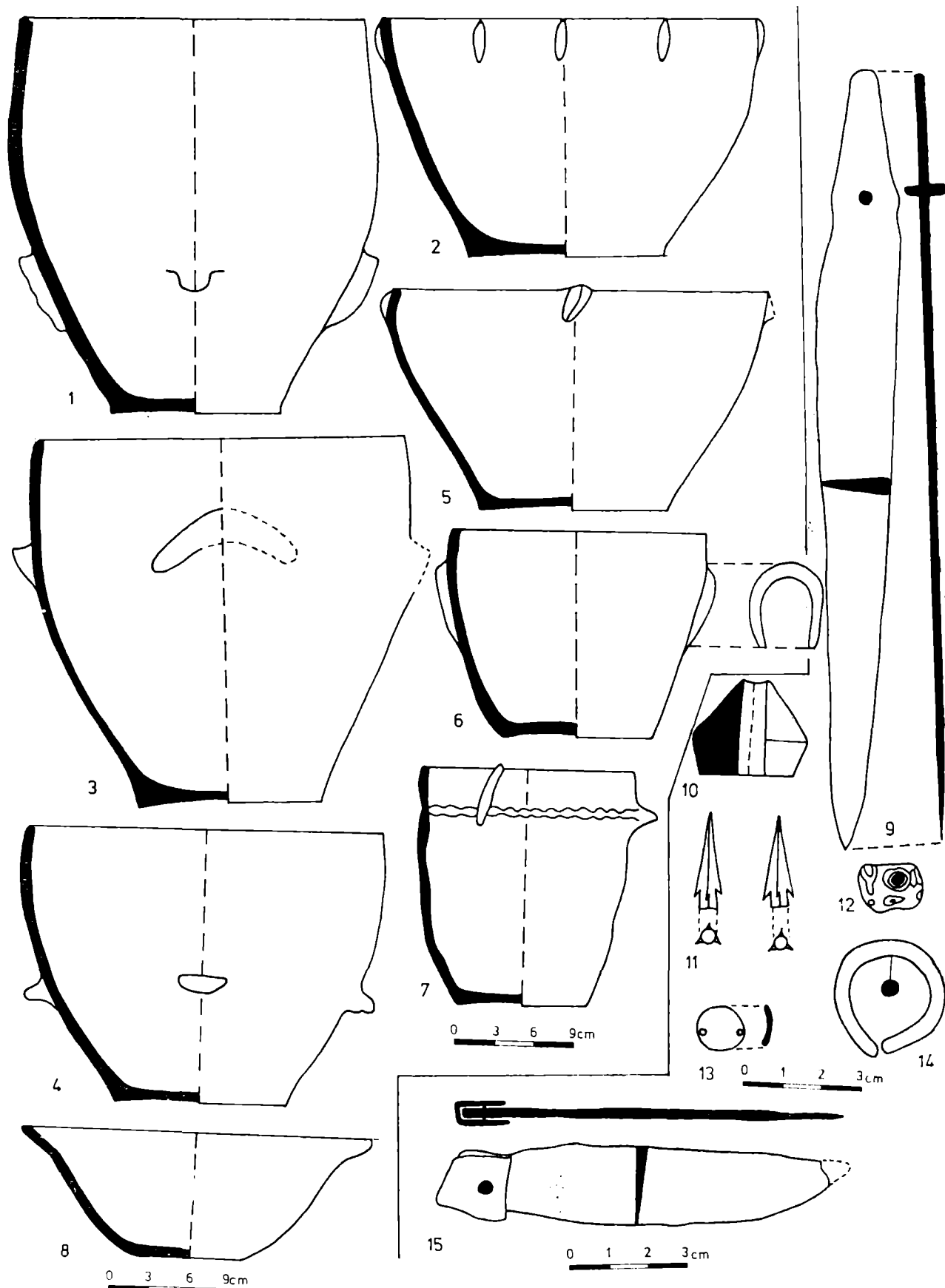

Fig. 3. Bugeac. Vase ceramice și alte obiecte din necropolă: 1, 9, 15 mormintul nr. 81; 2, 6, 10, 13–14 mormintul nr. 82; 3, 5 mormintul nr. 83; 4, 8, 11 mormintul nr. 85; 7, 12 mormintul nr. 84.

Abb. 3. Bugeac. Gefäße und andere Gegenstände aus der Nekropole: 1, 9, 15 Grab Nr. 81; 2, 6, 10, 13–14 Grab Nr. 82; 3, 5 Grab Nr. 83; 4, 8, 11, Grab Nr. 85; 7, 12 Grab Nr. 84.

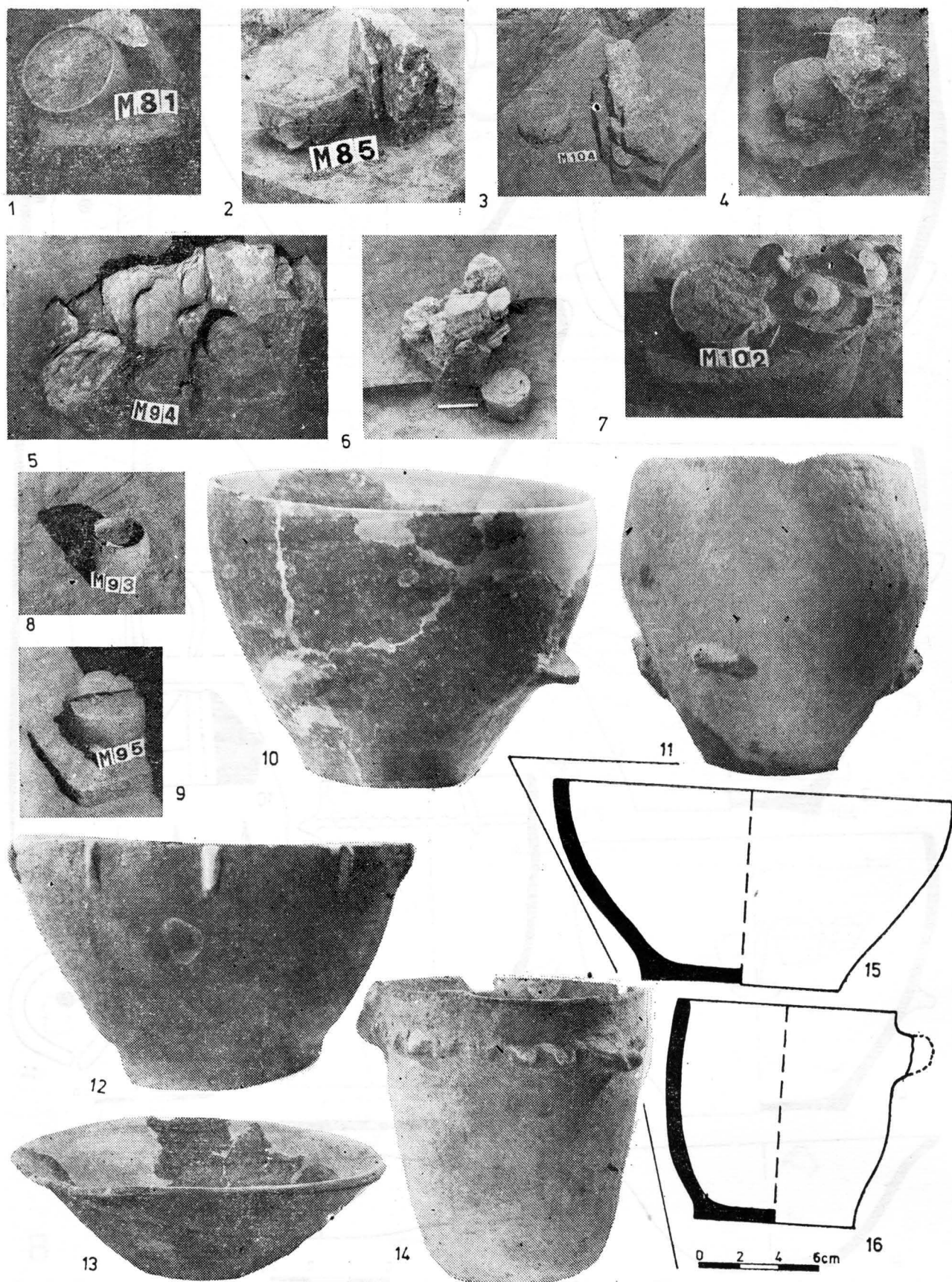

Fig. 4. Bugeac. 1–9 morminte din necropolă (4 mormintul nr. 83; 6 mormintul nr. 87); 10–16 vase ceramice (10, 13 mormintul nr. 85; 11–15 mormintul nr. 81; 12 mormintul nr. 82; 14, 16 mormintul nr. 84).

Abb. 4. Bugeac. 1–9 Gräber der Nekropole (4 Nr. 83; 6 Nr. 87); 10–16 Gefäße: 10, 13 Grab Nr. 85; 11, 15 Grab Nr. 81; 12 Grab Nr. 82; 14, 16 Grab Nr. 84.

capac se afla între adâncimile de 0,55—0,90 m de la suprafața solului; spre est, era sprijinită de un bolovan neprelucrat de calcar, aflat între 0,30—0,57 m de la suprafața. Spre nord și sud urna era sprijinită, probabil pentru a nu se răsturna, de alte două pietre mai mici de calcar.

Urna era reprezentată de un vas borcan de tip clopot, lucrat cu mina, prevăzut cu patru apucători sub formă de potcoavă larg desfăcută. Pastă gălbuie-maronie, grosieră, cu suprafața cenușie-maronie. Dimensiuni: I = 28,2 cm; d.g. = 27,6 cm; d.b. = 14,2 cm. Inv. 31.232 (fig. 3/3). Conținutul urnei, reprezentat doar de oase calcinate, era acoperit cu un castron lucrat cu mina, cu corpul tronconic și buza trasă spre interior, așezat cu gura în jos. Castronul prezintă pe partea exterioară a buzei patru nervuri în relief, dintre care trei oblice și una verticală. Pasta maronie-roșcată, grosieră, cu cioburi și nisip în compoziție, arsă slab. I = 17,2 cm; d.m. = 19,3 m; d.b. = 14,3 cm. Inv. 31.233 (fig. 3/5).

Mormîntul nr. 84 (fig. 1; 2/B), în urnă simplă, a apărut la aproximativ 5 m spre nord-est de mormîntul nr. 81, în aceeași secțiune. Urna, înclinată, era situată între adâncimile de 0,50—0,70 m de la suprafața solului. Era reprezentată de un vas-sac, înalt, cu corpul tronconic, ornamentat sub buză cu un briu alveolat, lipit, întrerupt de trei apucători — dintre care două verticale, aulngite, iar a treia plată, orizontală. Pasta gălbuie-cenușie, grosieră cu cioburi în compoziție și angobă pe ambele suprafețe. Spre buză, la partea interioară, prezintă urme negre datorate arderii secundare. Dimensiuni: I = 17,8 cm; d.m. = 17,2 cm; d.b. = 10,5 cm. Inv. 31.234 (fig. 3/7; 4/14). Conținutul urnei era acoperit de un vas lucrat tot cu mina, așezat cu gura în jos. Vasul în cauză este de mici dimensiuni, cu corpul bombat de forma unei căni, dar prezintă sub buză o apucătoare plată, orizontală, ruptă din vechime. Pastă cenușie închisă-maronie, cu pete brune datorate arderii secundare. Dimensiuni: I = 11 cm; d.g. = 10,5 cm; d.b. = 8,5 cm. Inv. 31.235 (fig. 4/16). Printre oasele calcinate s-a găsit o mărgică de sticlă cu pasta galbenă, prevăzută cu ochi încrustați cu albastru și alb, deformată parțial de ardere (fig. 3/12). O altă mărgică apărută deasemenea în urnă era complet deformată din același motiv.

Mormîntul nr. 85 (fig. 1; 4/2) s-a aflat la 3,50 m spre nord-est de cel dinainte. Inițial au apărut o leșpede mare de gresie așezată verticală pe direcția nord-sud, fixată către est de alte două pietre mai mici; pietrele se aflau între adâncimile de 0,23—0,60 m. În marginea de vest a leșpedei amintite, la adâncimea de 0,38—0,68 m se afla urna cu capac. Spre nord-nord-vest de urnă și foarte puțin către sud-sud-est, pe o suprafață de aproximativ $1 \times 0,30$ (0,40) m și la adâncimea de 0,45—0,55 m de la suprafața terenului au fost depuse oase calcinate și două virfuri de săgeată. Acestea sînt de bronz, cu trei muchii, tub mic de

înmănășare, dar fără spin recurbat (inv. 31.238; fig. 3/11). Oasele calcinate din afara urnei continuau parțial și sub pietrele mormîntului, dovedind că acestea au fost depuse ultimele.

Urna este reprezentată de un vas de tip clopot, cu corpul aproape tronconic, gura largă și prevăzută cu patru apucători plate la jumătatea înălțimii. Pastă grosieră cenușie, cu unele nuanțe maronii și cioburi mari în compoziție. Dimensiuni: I = 20 cm; d.g. = 27,5 cm; d.b. = 13,5 cm. Inv. 21.236 (fig. 3/4; 4/10). Urna era acoperită cu o strachină, lucrată cu mina, cu buza evazată, corpul tronconic, puțin bombat și fundul rotunjit, așezată cu gura în jos. Pastă cenușie, grosieră, netezită sumar. Dimensiuni: I = 9,3 cm; d.m. = 26,8 cm; Inv. 31.237 (fig. 3/8; 4/13). În interior se aflau doar oase calcinate.

Mormîntul nr. 86 (fig. 1), în urnă simplă, a fost descoperit în secțiunea S17, la aproximativ 1,50 m spre nord-vest de marginea ei de sud-est și la circa 11 m spre est-sud-est de mormîntul nr. 80, apărut în anul 1979. Se afla la adâncimea de 0,35—0,45 m de la suprafața actuală a solului.

Urna, fragmentară, era reprezentată de partea inferioară a unui vas-borcan, cu corpul bombat, tronconic. Drept capac a fost utilizat un castron cenușiu lucrat la roată, de asemenea fragmentar, cu buza trasă spre interior. Mormîntul a fost deranjat de lucrările agricole efectuate cu mai mulți ani în urmă în această zonă. S-au găsit doar câteva așchii de oase calcinate; cele mai multe au fost distruse din cauza acidității solului⁴.

Mormîntul nr. 87 (fig. 1; 2/B) a apărut în secțiunea S18, la aproximativ 2 m spre est-nord-est de mormîntul nr. 81 și la 2,50 m vest-sud-vest de nr. 84. Inițial, între adâncimile de 0,40—0,92 m a apărut un grup aproximativ circular de bolovani de gresie și calcar nisipos. În marginea sa de vest, între 0,92—1,15 m se afla urna, iar în partea de est a acesteia, o cană-ofrandă.

Urna era reprezentată de un vas în formă de clopot lucrat cu mina, relativ înalt și prevăzut sub diametrul maxim cu patru apucători plate, trase puțin în jos. Conținutul acesteia reprezentat numai de oase calcinate, era acoperit cu un castron cu buza trasă spre interior, lucrat tot cu mina și așezat cu gura în jos. Cana-ofrandă, lucrată de asemenea cu mina, are corpul scund, bombat, pereții relativ groși și o toartă masivă, cu secțiunea aproximativă pătrată, prinsă de buză și sub diametrul maxim.

Mormîntul nr. 88 (fig. 1; 2/B) s-a descoperit în aceeași secțiune, la 3,25 m spre sud de mormîntul nr. 80, ambele apărute în 1979. Între adâncimile de 0,55—1 m se afla un grup relativ compact de bolovani mari de gresie verzuie, nisipoasă, ruși direct din carieră. Grupul amintit avea o formă

⁴ Aciditate accentuată în ultimii ani, deoarece în zona secțiunii S 17, aproximativ deasupra mormîntelor nr. 86, 89, 90 și în apropiere, s-a aflat o stînă de oi.

aproximativ circulară. La 0,33 m spre vest, între adâncimile de 1,10—1,40 m se afla urna reprezentată de un vas de tip clopot cu corpul relativ înalt, prevăzut cu două apucători plate orizontale, iar sub buză cu alte două apucători în relief, arcuite. Conținutul urnei, reprezentat de oase calcinate de dimensiuni mai mari și mai mici, era acoperit cu un castron tronconic, lucrat cu mîna, cu buza trasă în interior și prevăzut pe umeri cu patru butoni conici, aplatizați; castronul era așezat cu gura în jos.

Mormîntul nr. 89 (fig. 1; 2/B), în urnă simplă, a apărut în secțiunea S17, la 0,60 m spre est de mormîntul nr. 86 și la adîncimea de 0,35—0,55 m de la nivelul actual al solului. Urna, sfărîmată, conține foarte puține oase calcinate, între care și o măsea mică de copil. În cea mai mare parte oasele au fost distruse datorită acidității accentuate a solului din această zonă.

Mormîntul nr. 90 (fig. 1) de asemenea în urnă simplă, a fost găsit tot în secțiunea S17, la aproximativ 1,30 m spre vest de mormîntul nr. 86, între adîncimile de 0,35—0,50 m. Drept urnă au fost folosite mai multe fragmente ale unui vas-sac, ornamentat cu briu alveolat. Oasele calcinate, aflate tot într-un foarte mic număr, erau acoperite cu un castron cenușiu lucrat la roată, cu buza trasă spre interior, așezat cu gura în jos. Atît urna cît și castronul capac erau sfărîmate pe loc și deteriorate în parte, din cauza aceleiași acidități a solului.

Mormîntul nr. 91 (fig. 1), tot în urnă simplă, s-a descoperit între 0,50—0,67 m de la suprafața solului, în secțiunea S 19, la 1,20 m spre sud de mormîntul nr. 81 și la circa 3,50 m spre nord-est de mormîntul nr. 82, ambele apărute în S 18. Urna era reprezentată de un vas de tip clopot, cu corpul puțin bombat, prevăzut cu patru apucători plate sub diametrul maxim și cu patru butoni conici, puțin aplatizați, dispuși sub buză. În interior, printre oasele calcinate, s-a descoperit o mică amuletă(?) din ceramică, de forma unei reprezentări antropomorfe foarte stilizate. Urna nu era acoperită.

Mormîntul nr. 92 (fig. 2/A), în urnă simplă, era situat în aceeași secțiune la aproximativ 4 m sud-sud-est de mormîntul nr. 82, între adîncimile de 0,25—0,43 m de la suprafața terenului.

Ca urnă a fost folosită o strachină cu buza evazată, tronconică, lucrată cu mîna, cu buza trasă puțin spre interior, prevăzută cu două apucători plate, groase, dispuse vertical; vasul era așezat cu gura în jos. În apropiere era un alt vas tronconic fragmentar, lucrat tot cu mîna, cu corpul puțin rotunjit și avînd sub buză urmele unor torți orizontale, lipite pe corp. Găsit în poziție răsturnată, vasul era secționat de exemplarul folosit drept capac pentru urnă. Alături era o cană cenușie lucrată la roată, probabil bitronconică, cu toartă supraînălțată și fundul inelar.

Arsă slab și degradată în mare măsură, cana este neîntregibilă.

În urnă, printre oasele calcinate, s-au descoperit un cuțitaș de fier cu corpul aproape drept și nit pentru plăsele, alte două vîrfuri fragmentare de cuțit, precum și o gresie de ascuțit, perforată.

Mormîntul nr. 93 (fig. 1; 2/B; 4/8), tot în urnă simplă, se află tot în secțiunea S 19, la 1,25 m vest-sud-vest de mormîntul nr. 91 și la 1,50 m spre est-nord-est de mormîntul nr. 92, între adîncimile de 0,88—1,13 m de la suprafața actuală. Urna era reprezentată de un vas-clopot cu corpul bitronconic, bombat, prevăzut cu patru apucători plate, orizontale, pe diametrul maxim. Conținutul acesteia era acoperit cu un vas tronconic așezat în poziție firească, cu gura în sus, prevăzut pe marginea exterioară a buzei cu patru proeminențe alungite, verticale, trase foarte puțin în sus. Printre oasele calcinate au apărut trei fusaiole ceramice. Urna avea drept postament o lespede de gresie.

Mormîntul nr. 94 (fig. 1; 2/B; 4/5), se afla în aceeași secțiune, la 2,10 m spre est-sud-est de mormîntul nr. 84 și la 2 m sud de mormîntul nr. 85. Inițial, între adîncimile de 0,40—0,85 m de la suprafața solului, s-a descoperit un grup relativ masiv de bolovani de gresie nisipoasă, cu lungimea de circa 1,30 m și lățimea maximă de 0,50 m. Deasupra grupului de pietre se afla un castron ceramic lucrat cu mîna, cu corpul tronconic, puțin bombat, depus ca ofrandă. Urna se afla între adîncimile de 0,95—1,22 m, la 20 cm spre vest de grupul de pietre. Era reprezentată de un vas-clopot cu corpul înalt, tronconic, partea superioară cilindrică, prevăzut cu patru apucători plate, orizontale. Conținutul urnei, reprezentat doar de foarte multe oase calcinate, era acoperit inițial cu un castron cenușiu cu buza trasă spre interior, lucrat la roată, așezat cu gura în jos. Peste castron a fost așezată suplimentar, în aceeași poziție și o strachină cenușie cu gura evazată, lucrată tot la roată. În marginea de nord a urnei se afla în poziție înclinată un vas-sac, scund, lucrat cu mîna, prevăzut cu un briu alveolat sub buză, depus tot ca ofrandă. Spre est urna era sprijinită de o placă de piatră. Ca postament avea o altă lespede de gresie roșie-maronie, arsă, groasă de circa 3 cm. Pe piatră, sub urnă, se afla un cuțitaș de fier fragmentar. Sub pietre, la adîncimea de 0,95 m s-a observat o lentilă de cărbuni care se prelungea pînă spre urnă.

Mormîntul nr. 95 (fig. 2/A, B; 4/9), în urnă simplă, s-a descoperit tot în S 19, la aproximativ 6,50 m sud-sud-vest de mormîntul nr. 88, între adîncimile de 0,80—1,13 m de la suprafața solului. Fasul-urnă, așezat în poziție verticală, era reprezentat de un exemplar de tip clopot cu corpul înalt, prevăzut la jumătatea înălțimii cu patru apucători plate, orizontale. Conținutul urnei, reprezentat tot numai de oase calcinate,

era acoperit de un castron lucrat la roată din pastă cenușie, cu buza trasă puțin spre interior. Inițial castronul a fost așezat cu gura în jos, dar în momentul cercetării noastre era alunecat într-o parte.

Mormîntul nr. 96 (fig. 2/A), de asemenea în urnă simplă, s-a aflat la 0,45 m sud-sud-est de mormîntul nr. 91 și la 1,25 m est de nr. 93. Spre deosebire de alte complexe funerare, urna era îngropată la o adîncime relativ mare — între 1,10—1,30 m de la suprafața actuală.

Urna era reprezentată de un vas-sac, lucrat cu mîna, cu corpul aproape cilindric, gura trasă puțin spre interior și prevăzută sub buză, pe umăr, cu patru apucători, între care trei mici, plate, orizontale și una mai mare, dar ruptă în prezent. Sub buză, într-o margine, peretele vasului a fost fisurat încă din vechime, motiv pentru care s-au executat două orificii în vederea reparării sale ulterioare.

Drept capac a fost utilizat un castron lucrat cu mîna, cu buza trasă spre interior, așezat cu gura în jos; pe marginea exterioară a buzei prezintă patru proeminențe mici, verticale, alungite.

Mormîntul nr. 97 (fig. 1) s-a aflat între secțiunile S 18—S 19, la aproximativ 3,25 m spre est de mormîntul nr. 85 și la 2,25 m spre sud de mormîntul nr. 83. A apărut inițial sub forma unei grămezi longitudinale, relativ compacte, de pietre, cu lungimea de circa 0,90 m și lățimea de 0,40 m, orientată nord-sud; aceasta se găsea între 0,95—1,25 m de la suprafața terenului. În partea sa de nord se găseau mai multe fragmente dintr-un vas-sac, cu briu alveolat; sub pietre, ca și în marginea lor de nord și de sud, se aflau mai mulți cărbuni împrăstiați inițial în groapă, înaintea așezării pietrelor. Urna și vasele-ofrandă se aflau la circa 30 cm spre vest de grupul de pietre, între adîncimile de 1,60—1,98 m.

Urna era reprezentată de un vas-clopot cu corpul înalt, prevăzută la jumătatea înălțimii cu patru apucători plate, orizontale. Oasele calcinate erau acoperite cu o strachină cenușie cu buza evazată, lucrată la roată, așezată cu gura în jos. Lîngă urnă, spre nord, a fost depus ca ofrandă un castron lucrat cu mîna, prevăzută pe marginea exterioară a buzei cu patru apucători mici, verticale, puțin suprainălțate. În marginea de sud a urnei a fost așezată, tot ca ofrandă, o cană ceramică lucrată la roată, cu corpul bitronconic, gura evazată și toartă lată, suprainălțată.

Mormîntul nr. 98 (fig. 2/A, B), a fost descoperit tot în secțiunea S 19, la 4,25 m spre vest de mormîntul nr. 95 și la circa 10,50 m spre est-nord-est de mormîntul nr. 97. La adîncimea de 0,65 m a apărut o lespede mare de piatră ($68 \times 60 \times 14$ cm), așezată aproape vertical. În partea sa de vest, între adîncimile de 1,20—1,47 m se afla urna, reprezentată de un vas-clopot puțin bombat, cu patru apucători plate, orizontale pe diametrul

maxim și alți patru butoni circulari, aplatizați, sub buză. Conținutul urnei reprezentat de multe oase calcinate (printre care se afla și un cuțitaș de fier cu corpul curb) era acoperit cu o strachină cenușie lucrată la roată, cu buza evazată. Era așezată, ca de obicei în asemenea cazuri, cu gura în jos.

Mormîntul nr. 99 (fig. 1; 2/B), s-a aflat în aceeași secțiune, la 0,75 m spre est de mormîntul nr. 94 și la 4 m spre sud-sud-vest de nr. 97. Inițial, între adîncimile de 0,40—1,10 m de la suprafața terenului a apărut grupul masiv și compact de pietre cu lungimea de 1,20 m și lățimea maximă de 0,40 m. În partea centrală se afla un bolovan de mari dimensiuni ($70 \times 50 \times 20$ cm), așezat în poziție verticală; de jur împrejur erau pietre mai mici (lespezi și bucăți de gresie nisipoasă), așezate de obicei tot vertical. În marginea de sud-est a grupului de pietre, la adîncimea de 0,90 m, pe o suprafață de 30×40 cm se afla un strat de cărbuni gros de aproape 4 cm.

Urna cu postamentul ei și vasul-ofrandă erau în marginea de vest-sud-vest a grupului de pietre, între adîncimile de 1,07—1,55 m. Urna era reprezentată de un vas bitronconic de dimensiuni relativ mari, prevăzută cu patru apucători plate pe diametrul maxim și cu patru ornamente de forma unor cruci gamate pe jumătatea superioară a corpului. Era așezată pe o lespede mare de gresie, groasă de 5 cm.

Oasele calcinate și cele trei fusaiole depuse în urnă erau acoperite inițial cu un castron cenușiu, cu buza trasă spre interior, lucrat la roată, așezat cu gura în jos. Peste castron a fost așezată o strachină evazată, cenușie, lucrată de asemenea la roată.

Vasul-ofrandă era reprezentat de o cană cenușie bitronconică, cu două torți suprainălțate, cu secțiunea în formă de șa.

Mormîntul nr. 100 (fig. 2/A, B), în urnă simplă era situat la 4,10 m spre nord-est de mormîntul nr. 95, în aceeași secțiune. Urna aflată între adîncimile de 0,37—0,61 m de la nivelul actual, era reprezentată de un vas-sac lucrat cu mîna, prevăzută sub buză cu un briu alveolat întrerupt de patru apucători mici, crestate. Oasele calcinate din interior au fost acoperite de partea inferioară a unui vas-borcan (tip clopot?), așezat tot cu gura în jos. Sub urnă se afla ca postament o lespede de gresie albă-verzuie, parțial arsă. În marginea de nord a urnei, la adîncimea de 0,45 m, se aflau cîteva oase calcinate.

Mormîntul nr. 101 (fig. 1), de asemenea în urnă simplă, se afla la 1,70 m spre nord-est de mormîntul nr. 100, tot în secțiunea S 19. Urna, aflată între adîncimile de 0,42—0,70 m de la suprafața terenului, era reprezentată de un vas-sac cu corpul bombat, aproape bitronconic, ornamentat sub buză cu un șir orizontal de alveole, întrerupt de trei apucători mici. Conținutul acesteia, reprezentat doar de puține oase calcinate, era acoperit

cu un castron lucrat cu mîna, cu buza dreaptă, așezat cu gura în jos. Castronul prezenta sub buză doi butoni mici, conici și două apucători sub formă de potcoavă. Lingă urnă se afla o ceașcă din ceramică, fragmentară, lucrată cu mîna, cu corpul larg, bombat dar scund și o toartă avînd punctele de inserție sub buză și deasupra fundului; neîntregibilă. Tot în apropierea urnei s-a descoperit și un fund de vas lucrat tot cu mîna și care provine, probabil, de la un exemplar de tip clopot.

Mormîntul nr. 102 (fig. 2/A, B/; 4/7), s-a descoperit la 0,75 m spre nord-est de mormîntul nr. 101 și la circa 1 m spre sud de nr. 88. Este un mormînt colectiv, care cuprinde trei urne de incineratie și un vas-ofrandă, fără alte marcaje suplimentare de pietre, „casetă” ori „manta” de bolovani. Urnele sînt foarte apropiate între ele, și depuse la adîncimi asemănătoare — între 0,32—0,73 m — dovedind că nu avem de-a face cu eventuale înmormîntări succesive.

Urna nr. 1 era reprezentată de un vas-clopot, larg, cu partea superioară aproape cilindrică, iar cea inferioară tronconică, prevăzută cu patru apucători plate, dreptunghiulare, sub diametrul maxim și patru butoni cilindrici sub buză. Conținutul acesteia era acoperit cu o strachină cenușie, lucrată la roată, cu buza evazată, așezată cu gura în jos. Printre oasele calcinate ale urnei nr. 1 s-au descoperit patru cuțitașe de fier fragmentare, dintre care unul cu lama lungă, dreaptă, două cu lama scurtă, tot dreaptă și ultimul cu muchia lamei concavă și tăișul convex.

Urna nr. 2 era reprezentată tot de un vas-clopot cu corpul ceva mai înalt. Are partea inferioară tronconică iar cea superioară cilindrică; la jumătatea înălțimii prezintă patru apăsători mari, plate, orizontale, iar pe jumătatea superioară patru butoni cilindrici, puțin profilați. Printre oasele calcinate s-au descoperit două fusaiole bitronconice. Conținutul urnei era acoperit inițial cu o strachină cenușie, lucrată la roată, cu buza evazată, așezată cu gura în jos. Deasupra strachinii s-a așezat, în aceeași poziție, un castron cenușiu, lucrat tot la roată, cu buza trasă spre interior. Observăm o schimbare față de cazurile anterioare, cînd cel mai adesea castronul acoperea conținutul urnei, peste el așezîndu-se strachina cu buza evazată.

Urna nr. 3 era reprezentată de un vas conic, înalt, lucrat cu mîna, cu gura largă, prevăzută sub buză cu patru butoni tronconici bine reliefați. Conținutul ei, reprezentat numai de oase calcinate, a fost acoperit cu un castron cenușiu lucrat la roată, cu buza trasă puțin spre interior, formînd un umăr cu corpul.

Vasul ofrandă, așezat în partea de nord a urnelor nr. 1 și 2, era reprezentat de o cană cenușie lucrată la roată cu corpul piriform, bombat, gura puțin evazată și o toartă lată, suprainălțată, cu secțiunea ovală.

Mormîntul nr. 103 (fig. 1) a apărut tot în secțiunea S 19, la aproximativ 2,50 m. est-nord-est de mormîntul nr. 102. Aparține unui alt tip funerar, cu oasele calcinate depuse direct în groapă, primul de acest fel întîlnit pînă în prezent la Bugeac. Astfel, în partea de sud-sud-est a complexului funerar, pe o suprafață aproximativ ovală de circa 65 × 75 cm și între adîncimile de 0,75—0,80 m de la nivelul actual al terenului, s-au depus oasele calcinate ale defunctului. Cîteva oase s-au împrăștiat și spre nord-nord-vest, pînă sub vasul-ofrandă. Printre oasele calcinate se aflau un vîrf triunghiular de cuțitaș de fier, un alt cuțitaș fragmentar cu verigă mobilă, precum și un împungător (?) tot de fier, cu capul lung, subțiat spre vîrf, cu secțiunea pătrată, dar lățit spre partea superioară.

La aproximativ 0,35 m spre nord-nord-vest de grupul compact de oase și între adîncimile de 0,60—0,75 m, se află un castron ceramic lucrat cu mîna, cu buza trasă foarte puțin spre interior. În interiorul său se afla doar o ceașcă ceramică lucrată cu mîna, cu corpul scund, larg, bombat, prevăzută cu o toartă relativ lată, suprainălțată, trasă din buză și cu punctul inferior de inserție pe diametrul maxim.

Mormîntul nr. 104 (fig. 2/A, B) s-a descoperit la 0,90 m spre vest de mormîntul nr. 101 și la 0,80 m nord de nr. 100. Inițial, între adîncimile de 0,87—1,27 m a apărut un grup compact de pietre orientat nord-sud, cu lungimea de 87 cm și lățimea de 35 cm. Era format dintr-o piatră de mari dimensiuni, înconjurată de altele mai mici.

Către vest, la circa 20 cm distanță de grupul de pietre, între adîncimile de 1,30—1,63 m se aflau urna cu lespedea de piatră folosită drept postament și vasul ofrandă.

Urna era reprezentată de un vas de tip clopot cu corpul foarte larg, partea inferioară tronconică iar cea superioară aproape cilindrică, trasă puțin spre interior. Sub diametrul maxim prezintă două apucători plate, puțin aplecate, iar pe jumătatea superioară altele două sub formă de potcoavă.

Conținutul urnei, reprezentat doar de oasele calcinate, era protejat inițial cu un castron cenușiu lucrat la roată, cu buza verticală, așezat cu gura în jos. Peste castron se afla o strachină cenușie, lucrată tot la roată, cu buza evazată. Vasul ofrandă, situat în marginea de nord a urnei, era reprezentat de o cană cenușie bitronconică, cu toarta lată, puțin suprainălțată, lucrată în aceeași tehnică.

În afara mormintelor, în secțiunile amintite, s-au descoperit și alte cîteva materiale arheologice, împrăștiate probabil în zonă cu ocazia ceremoniilor funerare. Astfel, în caroul 14 al secțiunii S 19, la adîncimea de 0,40 m s-au descoperit fragmentele părții inferioare ale unui vas-sac. Alte fragmente de castroane, strachini, sau căni

lucrate la roată, precum și de vase tip clopot ori sac s-au descoperit în toate secțiunile. Este posibil, uneori, ca fragmentele mai numeroase concentrate într-un anumit punct să indice existența inițială acolo a vreunui mormint, distrus mai apoi de arături ori de alte lucrări.

Reținem de asemenea descoperirea, în afara mormintelor, în secțiunile S 18 (caroul 12) și S 19 (caroul 20) a unor cuțitașe de fier; cel dintâi are corpul drept, iar cel de al doilea curbat.

În caroul 26 al secțiunii S 10, la adâncimea de 0,20 m a apărut un amnar de fier feudal-timpuriu.

★

Cele 24 de morminte descoperite în anul 1981 aparțin următoarelor tipuri:

1. În urnă simplă — 12 morminte (nr. 84, 86, 89—93, 95—96, 100—102). În cele mai multe cazuri oasele incinerate și obiectele de ofrandă erau depuse în vase simple, de tip sac, clopot, ori tronconice și acoperite cu vase lucrate fie tot cu mîna (castroane cu buza trasă spre interior, căni, vase tronconice, fragmente ale altor exemplare), sau, mai rar, la roată (castroane ori străchini). Într-un singur caz (mormintul nr. 91), urna nu era acoperită. Dintre mormintele de acest tip apărute recent, doar unul (mormintul nr. 102) era colectiv.

2. Cu „manta” de bolovani (mormintul nr. 82).

3. Morminte realizate din două părți distincte. Prima, reprezentată de una sau mai multe pietre sau de un grup masiv de bolovani, care se aflau în apropierea urnei sau la o anumită distanță de ea, marcînd doar mormintul. Apoi, la un nivel corespunzător bazei pietrelor sau mai jos de bază, erau îngropate urna și obiectele de ofrandă care formau cea de a doua parte a complexului funerar. Acestui tip îi aparțin 10 morminte (nr. 81, 83, 85 87, 88, 94, 97—99, 104).

În cadrul acestui tip prima grupă o formează mormintele „marcate” cu 1—4 pietre, așezate în apropierea urnei, dar fără să o protejeze. Acestea îi aparțin mormintele nr. 81, 83, 85, 98. A doua grupă a aceluiași tip este reprezentată de complexe funerare în care prima parte, care „marca” mormintul, fără a proteja urna, era reprezentată de un grup masiv de bolovani; a doua parte o reprezentau urna și obiectele de ofrandă aflate la o anumită distanță și de obicei la un nivel corespunzător bazei grupului mare de pietre. Acestui grup îi aparțin mormintele nr. 87, 88, 94, 97, 99, 104.

4. Mormintele cu oasele calcinate depuse direct în groapă (nr. 103).

Spre deosebire de anii trecuți, în 1981 nu s-a descoperit nici un mormint în „cutie” sau „cașetă” de piatră.

Dintre cele 24 de morminte cercetate în 1981 și de această dată, cele mai numeroase sînt cu o singură urnă de incinerare. Mormintul nr. 103 cuprinde trei urne de incinerare, fiind cu certitudine un complex funerar colectiv. Este de asemenea posibil ca mormintul nr. 85, în care au apărut atît oase incinerate depuse în groapă, cît și un vas-urnă, să reprezinte o înmormintare dublă. Alte oase, depuse în afara urnei, s-au mai întîlnit în cazul mormintului nr. 82, fără a putea stabili deocamdată dacă reprezintă tot un mormint dublu, sau eventual, resturile incinerate ale unui singur individ depuse atît în urnă, cît și în afara ei.

★

Descoperirile anterioare din cimitirul II de la Bugeac au oferit inițial mai ales elemente care permiteau datarea mormintelor cercetate în secolul IV î.e.n. În afara *kantharos*-ului grecesc din mormintul nr. 7, datat în al doilea sfert al secolului IV î.e.n.⁶, restul materialului arheologic asigura, prin analogiile sale, încadrarea largă a complexelor funerare de la Bugeac în același secol. Ultimele descoperiri, mult mai numeroase (mormintele nr. 20—104), situate spre nord-vest, ne-au oferit dovezi pentru datarea mai timpurie a unora dintre complexe funerare de la Bugeac. Astfel, mormintele nr. 60 și 61 conțineau un inventar funerar din prima jumătate a secolului V î.e.n.⁶

Dintre complexe descoperite în 1981 vom prezenta inventarul mormintelor nr. 81—85, care ne oferă și unele date pentru cronologia cimitirului II de la Bugeac. Precizăm că materialul celorlalte complexe, de asemenea important, se află în curs de restaurare și prelucrare.

CERAMICA

Vasul-urnă în formă de clopot din mormintul nr. 85 (fig. 3/4; 4/10), cu corpul larg, aproape tronconic, și apucători plate prezintă numeroase analogii. Un exemplar foarte apropiat ca formă s-a descoperit la Satu Nou⁷. Altele sînt cunoscute chiar de la Bugeac⁸. Alte analogii întîlnim la Canlia⁹, Grădiștea Clinci¹⁰, Brăilița¹¹, Slobozia-Onesti¹², Zimnicea¹³ etc. De asemenea, mai

⁶ M. Irîmia, *Thraco-Dacica*, 2, 1981, p. 52.

⁷ B. Mitrea, C. Preda, N. Angheliescu, *Materiale*, 7, 1961, p. 285 și fig. 2.

⁸ M. Irîmia, *Pontice*, 2, 1969, p. 28 și fig. 7; idem, *Thraco-Dacica*, 2, 1981, p. 45—48 și fig. 2/5, 6.

⁹ N. Conovici, *Pontica*, 11, 1978, p. 36—37 și pl. 1/4.

¹⁰ *Ibidem*, p. 36—37 și pl. 1/2—3.

¹¹ N. Harțușche, F. Atanasiu, *Brăilița*, Brăila, 1968, p. 61.

¹² C. Buzdugan, Sesiunea de comunicări a muzeelor de istorie, 1, 1964 (1971) p. 233—242 și fig. 2/5.

¹³ A. D. Alexandrescu, *Dacia*, 24, 1980, p. 46 și fig. 19/10; 22/7, 12.

⁵ M. Irîmia, *Pontice*, 1, 1968, p. 214 și fig. 22/a; P. Alexandrescu, *Thraco-Dacica*, 1, 1976, p. 118, nr. 6.

multe exemplare asemănătoare au apărut la Ravna¹⁴, Krăgulevo, Černa¹⁵, Prof. Zlatarski¹⁶ și Braničevo¹⁷.

Vasul-urnă de același tip din mormintul nr. 83 (fig. 3/3) cu corpul larg, aproape tronconic, dar puțin bombat și prevăzut cu patru apucători sub formă de potcoavă pe jumătatea superioară a corpului, se apropie oarecum, prin forma sa generală, de analogiile amintite pentru exemplarul anterior. Totuși, unele asemănări mai evidente le întâlnim la câteva exemplare descoperite la Canlia¹⁸, Grădiștea Călărași¹⁹, Zimnicea²⁰, Ravna²¹ ca și în unele descoperiri anterioare semnalate tot la Bugeac²².

Vasul în formă de clopot din mormintul nr. 81 (fig. 3/1; 4/11) are de asemenea numeroase analogii. Îl întâlnim în exemplare asemănătoare (cu sau fără apucători sub formă de potcoavă), având aproape aceeași formă și același mod de dispunere al apucătorilor plate în unele descoperiri anterioare de la Bugeac²³, ori de la Satu Nou²⁴, Rasova²⁵, Grădiștea Călărași²⁶. Un exemplar asemănător ca formă, de la Grădiștea Clinci²⁷, are apucătorile plate, orizontale, plasate sub diametrul maxim, iar pe cele în formă de potcoavă, împreună cu trei butoni mici cilindrici, situate pe partea superioară a corpului. Un alt vas foarte apropiat ca formă de exemplarul nostru s-a descoperit la Slobozia — Onești²⁸. Mai multe exemplare asemănătoare, dar care prezintă uneori pe jumătatea superioară butoni suplimentari ori apucători sub formă de potcoavă s-au descoperit la Enisala²⁹. Un vas-urnă de la Cernavoda³⁰ și altele de la Poiana-Tecuci³¹ sînt de asemenea apropiate exemplarului în discuție. Întîlnim mai multe

analogii și în cimitirul de la Zimnicea³², precum și în locuirea getică de la Cernica³³.

Alte asemănări importante ne conduc mai ales spre unele descoperiri de la Ravna³⁴, precum și spre câteva exemplare de la Krăgulevo, Černa³⁵, Braničevo³⁶, Drumevo³⁷ etc.

Vasele în formă de clopot asemănătoare exemplarelor noastre au, după cum se cunoaște, o largă răspîndire și o perioadă relativ îndelungată de întrebuintare. Forma și poziția apucătorilor, asemănătoare mai ales unor exemplare din complexe mai vechi de la Bugeac, Satu Nou, Slobozia, Cernica, ori Ravna, — faza a doua a necropolei³⁸ (zonele II și III după B. Hănsel³⁹), Krăgulevo, Černa și Prof. Zlatarski, ar putea constitui elemente care probează pentru vechimea lor mai mare în raport cu alte vase. Cele mai tîrzii analogii, cum sînt unele din vasele de la Bugeac, Enisala, Braničevo, ori Zimnicea nu sînt totuși mai noi de sec. IV și III î.e.n. (pentru acesta din urmă, doar cele de la Zimnicea).

Vasul-sac din mormintul nr. 84 (fig. 3/7; 4/14), cu corpul aproape tronconic, ornamentat cu briu alveolat, se apropie de un exemplar descoperit la Cernavoda⁴⁰, dar care are pereții ceva mai drepți, precum și de unele vase de la Tigveni⁴¹, corespunzătoare fazei Ferigile III, sau chiar de la Ferigile⁴². Un vas cu profil oarecum asemănător a apărut și în mormintul nr. 61 de la Bugeac⁴³, datat în prima jumătate a secolului V î.e.n. Mai multe exemplare aproximativ asemănătoare, dar cu corpul mai puțin bombat și un alt model al apucătorilor s-au descoperit la Zimnicea⁴⁴ și Cernica⁴⁵. Mai multe analogii găsim și pentru acest vas în necropolele de la Ravna⁴⁶, la unele vase din faza a doua a necropolei, Krăgulevo și Černa⁴⁷.

¹⁴ M. Mirčev, *Izvestija* Sofia, 25, 1962, pl. 9/1; 11/4; 12/1; 17/5; 21/1; 22/4; 24/5.

¹⁵ L. Bobčeva, *Izvestija* Varna, 11(261), 1975, p. 119—128 și pl. 3/4; 5; 6/2.

¹⁶ M. Mirčev, *Izvestija* Varna, 14, 1963, p. 4 și fig. 6.

¹⁷ Cv. Dremisizova, *Izvestija* Sofia, 25, 1962, p. 166, fig. 1/1, 2.

¹⁸ N. Conovici, *op. cit.*, p. 38 și pl. 2/3.

¹⁹ N. Anghelescu, *SCIV*, 6, 1955, 1—2, p. 314 și fig. 2.

²⁰ A. D. Alexandrescu, *op. cit.*, p. 46 și fig. 22/9.

²¹ M. Mirčev, *Izvestija* Sofia, 25, 1962, pl. 11/4; 13/1; 16/1 (cu două apucători plate și altele două inelare); 19/3; 27/5.

²² M. Irinia, *Thraco-Dacica*, 2, 1981, p. 47 și fig. 3/1.

²³ Idem, *Pontice*, 1, 1968, p. 194, 196 și fig. 4, 6 (cimitirul I); p. 212, 226 și fig. 12 (cimitirul II); idem, *Thraco-Dacica*, 2, 1981, p. 46 și fig. 2/5.

²⁴ B. Mitrea, în *Omagiul lui Constantin Daicoviciu*, București, 1960, p. 409—413 și fig. 1/2.

²⁵ M. Irinia, *Pontica*, 6, 1973, p. 15 și pl. 2/3; 13/1.

²⁶ V. Culică, *SCIV*, 19, 1968, 1, p. 136—140 și fig. 1/2; 2/3.

²⁷ N. Conovici, *op. cit.*, p. 36 și pl. 1/2, 3.

²⁸ C. Buzdugan, *op. cit.*, și fig. 2/4.

²⁹ G. Simion, *Peuce*, 2, 1973, p. 57—87 și fig. 17/a, b; p. 101—102, fig. 23/a; p. 105, fig. 26/a; p. 110—111, fig. 28/a, b; idem, *Thraco-Dacica*, 1, 1976, p. 151 și fig. 5/3, 7—10; idem, *Peuce*, 6, 1977, p. 49—59 și pl. 5/c; 7/e; 8/b—d.

³⁰ D. Berciu, *Materiale*, 4, 1957, p. 282—284 și fig. 5—6, stînga.

³¹ I. H. Crișan, *Ceramica daco-getică*, București, 1968, p. 72, fig. 22/5, 6.

³² A. D. Alexandrescu, *op. cit.*, p. 46 și fig. 19/1—6.

³³ Em. Moscalu, *Cercet. Arh.*, 2, 1976, Muzeul de istorie al R. S. România, p. 275—286 și fig. 1/1 (numit aici vas-sac).

³⁴ M. Mirčev, *Izvestija* Sofia, 25, 1962, mormintele nr. 22—24, 26 și pl. 21/3, 5; 22/4; 23/2; 24/5.

³⁵ L. Bobčeva, *loc. cit.*, și pl. 3/4; 6/1.

³⁶ Cv. Dremisizova, *Izvestija* Sofia, 25, 1962, p. 166, fig. 1.

³⁷ Cv. Dremisizova-Nelčinova, *Arheologija*, 7, Sofia 1965, 4, p. 54—65 și fig. 16/1.

³⁸ Ne referim la cele două faze ale necropolei propuse de M. Mirčev, *loc. cit.*; P. Alexandrescu, *Histria*, 11, 1966, p. 276, idem, *Dacia*, N. S., 21, 1977, p. 134—135; A. Vulpe, *MemAntiq*, 2, 1970, p. 193—195; idem, *Dacia*, N. S., 21, 1977, p. 89—90.

³⁹ B. Hănsel, *IZ*, 49, 1974, 2, p. 193—217.

⁴⁰ D. Berciu, *op. cit.*, p. 288 și fig. 5.

⁴¹ A. Vulpe, Eug. Popescu, *Dacia*, N. S., 16, 1972, p. 86, fig. 8/4 (tumulul 4, m. II); 13/13 (tumulul 9, m. IV—dar care are briu puțin arcuit).

⁴² A. Vulpe, *Ferigile*, București, 1967, p. 52—54 și pl. 12/15, 17, 25.

⁴³ M. Irinia, *Thraco-Dacica*, 2, 1981, p. 46—47 și fig. 3/4.

⁴⁴ A. D. Alexandrescu, *op. cit.*, p. 44—45 și fig. 13; 14.

⁴⁵ Em. Moscalu, *op. cit.*.

⁴⁶ M. Mirčev, *op. cit.*, pl. 9/4 (zona I, după B. Hănsel); pl. 28/1; 29/4 (zona II); 20/6 (zona III); vezi și mai sus, nota 38.

⁴⁷ L. Bobčeva, *op. cit.*, și pl. 3/6; 6/3.

Nici acest vas, cu o folosință mai îndelungată și evoluție lină nu permite, în general, o datare mai strînsă a complexelor în care apare. Pentru exemplarul nostru un indiciu important privind încadrarea sa cronologică l-ar putea oferi analogiile cu exemplarele amintite de la Cernavodă, Bugeac (mormîntul nr. 61), Ferigile, Tigveni, Ravna II, Krăgulevo și Černa.

Vasul înalt, tronconic (fig. 3/6) din mormîntul nr. 82, prevăzut sub buză cu două apucători în formă de potcoavă are o formă ceva mai rar întîlnită. Fără a fi întru totul asemănătoare, exemplare oarecum apropiate s-au descoperit la Satu Nou ⁴⁸, Brăilița ⁴⁹, Pietroiu ⁵⁰, Tigveni ⁵¹ și Zimnicea ⁵². În majoritatea cazurilor acestea au însă apucători plate și butoni, mai rar apucători sub formă de potcoavă.

Alte două vase tronconice, descoperite în mormintele nr. 82 (fig. 3/2; 4/12) și 83 (fig. 3/5), de forma unor castroane lucrate cu mîna, cu buza verticală sau trasă spre interior, deși aparțin aceleiași tip ceramic, sînt deosebite între ele prin unele detalii ale formei și prin numărul ori poziția proeminențelor. Își au analogii atît în alte descoperiri provenind tot de la Bugeac ⁵³, cît și în alte necropole. La Ferigile, exemplare oarecum asemănătoare, prevăzute mai rar cu proeminențe alungite pe marginea exterioară a buzei, dar mai ales cu apucători plasate pe umăr se întîlesc îndeosebi în fazele mai vechi ale necropolei tumulare ⁵⁴. Alte castroane cu apucători pe buză au fost descoperite la Tigveni ⁵⁵ și Cepari ⁵⁶. Castroane cu proeminențe aplicate pe umăr s-au găsit și la Slobozia-Onești ⁵⁷. Un castron mic, tronconic, de la Satu Nou, prezintă mai multe proeminențe alungite și cilindrice pe marginea exterioară a buzei ⁵⁸. Alte exemplare oarecum asemănătoare s-au descoperit la Zimnicea ⁵⁹. Castroane cu proeminențe mici situate pe marginea exterioară a buzei au apărut și în cimitirul de la Dobrina ⁶⁰. La Ravna s-au descoperit castroane cu

proeminențe trase în sus, în morminte aparținînd celei de a doua faze a necropolei ⁶¹ (zona a doua, după B. Hănsel).

Castronul semiglobular din mormîntul nr. 81 (fig. 4/15) aparține unui tip ceramic deosebit de răspîndit în așezările și necropolele Hallstattului tîrziu ori ale Latèneului, astfel încît nu considerăm necesară menționarea analogilor.

Strachina cu buza evazată din mormîntul nr. 85 (fig. 3/8; 4/13), își are modelul în exemplarele evazate hallstattiene ale complexelor Bîrsești ⁶² și Ferigile, unde ele apar destul de frecvent ⁶³. Un exemplar cu profilul aproximativ asemănător s-a descoperit în tumulul nr. 90 de la Ferigile ⁶⁴. Exemplare oarecum apropiate dar care au în majoritatea cazurilor buza ornamentată se întîlesc și la Cepari ⁶⁵. Cîteva fragmente de străchini provin de asemenea de la Gătejești ⁶⁶. Alte fragmente asemănătoare s-au descoperit și la Bălănești ⁶⁷. Străchinile evazate sînt de asemenea cunoscute la Recea (Bacău) ⁶⁸, Curteni (Vaslui), Poiana, Găiceana, Cucorani, Brăhănești ⁶⁹ etc. Această formă se întîlnește și la răsărit de Prut, la Seliște I, unde este datată în intervalul secolelor VII—VI î.e.n. ⁷⁰ și în Bucovina de nord la Kruglik-Cernăuți ⁷¹. În Dobrogea întîlnim străchini evazate datînd din Hallstattul tîrziu la Piatra Frecăței ⁷². Alte două exemplare provenind tot de la Bugeac ⁷³ sînt întru cîtva deosebite de cel aflat în discuție.

Vasul puțin bombat, de forma unei căni, din mormîntul nr. 84 (fig. 4/16), prevăzut cu o apucătoare în loc de toartă, își găsește, printre altele, unele analogii la Satu Nou ⁷⁴, Enisala ⁷⁵ și Muri-

⁴⁸ Idem, *Izvestia-Institut Sofia*, 25, 1962, mormintele nr. 10, 14/a, 20, 22—pl. 14/10; 16/5; 20/3; 21/6.

⁴⁹ S. Morintz, *Materiale*, 3, 1957, p. 221, fig. 2/4; 5, 1959 p. 357, fig. 3/1; 6, 1959, p. 232, fig. 1; 7, 1961, p. 202, fig. 1/3; idem, *Dacia*, N. S., 1, 1957, p. 117 și urm.

⁵⁰ A. Vulpe, *Ferigile*, p. 41—44, unde precizează că în cimitirul tumular de la Ferigile strachina reprezintă 9% din totalul materialului ceramic, iar în necropola de la Bîrsești, este forma cea mai frecventă (50%) cf. S. Morintz, *Dacia*, N. S., 1, 1957, p. 117 și urm.). Tot aici și despre originea și răspîndirea acestui tip în alte orizonturi culturale.

⁵¹ *Ibidem*, pl. 2/16.

⁵² Eug. Popescu, A. Vulpe, *op. cit.*, p. 261 și fig. 3/3, 6.

⁵³ Gh. I. Petre, *SCIV*, 22, 1971, 4, p. 362, fig. 5/5—6.

⁵⁴ Eug. Popescu, *StComPitești*, 1, 1968, p. 57.

⁵⁵ C. Buzdugan, *Carpica*, 1, 1968, p. 74, fig. 1/2.

⁵⁶ C. Iconomu, *CercetIst*, 9—10, p. 201 și pl. 14/11, 12; 16/5, 6; 17/1, 6; 18/1, 4; Radu și Ecaterina Vulpe, *Dacia*, 3—4, 1927—1932, fig. 74/2; S. Teodor ArhMold, 7, 1972, p. 235, fig. 6—10.

⁵⁷ V. L. Lăpușnean, I. T. Niculiță, M. A. Romanovskaja *Pamiatniki rannego železnogo veka*, Chișinău, 1974, p. 23 fig. 4/9.

⁵⁸ G. I. Smirnova, *ArchTozhl*, 17, 1965, 1, p. 76—90, fig. 34.

⁵⁹ G. Simion, *Thraco-Dacica*, 1, 1976, p. 147 și fig. 2/1—2

⁶⁰ M. Irîmia, *Thraco-Dacica*, 2, 1981, p. 47 și fig. 2/2; un altul în mormîntul nr. 25, inv. 20249.

⁶¹ B. Mitrea, C. Preda, N. Angheliescu, *Materiale*, 7, 1961 p. 284—285 și fig. 3/2.

⁶² G. Simion, *Peuce*, 2, 1971, p. 124 și fig. 30/a; 31/b; idem, *Thraco-Dacica*, 1, 1976, p. 151 și fig. 5/16—18, 20; idem, *Peuce*, 6, 1977, p. 49—57 și pl. 5/a; 9/e.

⁴⁸ B. Mitrea, C. Preda, N. Angheliescu, *Materiale* 8, 1962, p. 371 și fig. 1/1, 5.

⁴⁹ N. Harțușche, F. Atanasiu, *op. cit.*, p. 61, stînga, mijloc.

⁵⁰ N. Conovici, *op. cit.*, p. 37 și pl. 1/6.

⁵¹ A. Vulpe, Eug. Popescu, *op. cit.*, p. 97, fig. 7/4.

⁵² A. D. Alexandrescu, *op. cit.*, p. 97, fig. 7/4.

⁵³ M. Irîmia, *Thraco-Dacica*, 2, 1981, p. 48 și fig. 2/3, 7; exemplarele acestea sînt întrucîtva deosebite.

⁵⁴ A. Vulpe, *Ferigile*, p. 38—39, pl. 1/1, 2, 4, 7—10; 2/4—7; idem, *Dacia*, N. S., 21, p. 82—85 și fig. 8/2; 9/B-4; 13/A-1, 2; 13/B-2, 4, 5; 14/B-1—3; 15/A-4; B-5; 16/A-5 — toate aparținînd tipurilor de combinație 2—4.

⁵⁵ A. Vulpe, Eug. Popescu, *op. cit.*, p. 81 și fig. 4/10; 9/8 etc.

⁵⁶ Eug. Popescu, A. Vulpe, în *Actes du IIe Congrès International de Thracologie*, I, București, 1980, p. 259—265 și fig. 1/4, 5.

⁵⁷ C. Buzdugan, *Carpica*, 1, 1968, p. 84—85 și fig. 2/2, 8; 4/4.

⁵⁸ B. Mitrea, C. Preda, N. Angheliescu, *Materiale*, 7, 1961, p. 284, fig. 3/1.

⁵⁹ A. D. Alexandrescu, *op. cit.*, p. 46—47 și fig. 24/1, 3, 5, dar mai ales 24/7.

⁶⁰ M. Mirčev, *Izvestija Varna*, 1(16), 1965, tumulul 18 (pl. 6/22; 7/26—27).

ghiol⁷⁶, cu observația că exemplarele de aici au deseori cite un cioc pentru scurgerea lichidelor, executat probabil după modelul oenochelilor grecești. Cîteva ceșcuțe conice, bitronconice sau globulare oarecum asemănătoare s-au descoperit și la Curteni⁷⁷. Exemplare apropiate doar în parte de cel în discuție sînt cunoscute și la Ravna⁷⁸, în mormîntul nr. 17, aparținînd fazei a doua a necropolei (zona III după B. Hănsel), sau la Braničevo⁷⁹.

OBIECTE DE METAL, CERAMICĂ ȘI STICLĂ

Cuțitul cu lama dreaptă din mormîntul nr. 81 (fig. 3/9) aparține celui mai frecvent tip de asemenea piese descoperite în Dobrogea. Asemenea cuțite au mai fost descoperite la Cernavodă, Satu Nou, Enisala, Telița⁸⁰, ca și la Bugeac — în mai multe exemplare⁸¹. Corespund tipului A1 de la Ferigile⁸².

Cuțitul cu verigă mobilă, lama scurtă și tăișul convex aparține unui tip întilnit mai rar. Exemplare de acest fel au apărut într-un număr relativ mare la Bugeac. „Bricege” asemănătoare s-au mai găsit la Ferigile, Tigveni, Zimnicea, Drumevo⁸³ etc.

Cuțitele de fier sînt apariții frecvente și în alte regiuni, de aceea nu considerăm necesară menționarea analogiilor.

În nord-vestul Bulgariei asemenea piese s-au descoperit de asemenea într-un număr relativ mare — la Dobrina sau Ravna⁸⁴, dar și la Prof. Zlatarski⁸⁵ etc., uneori avînd forme foarte apropiate exemplarelor de la Bugeac.

Analizele antropologice fiind în curs⁸⁶, nu putem cunoaște încă dacă prezența cuțitelor de fier poate fi corelată ori cu nu ofrandele de carne depuse, eventual, în morminte. Întrucît cuțitele de tipurile amintite circulă o perioadă mai îndelun-

gată, acestea nu pot servi la obținerea unor datări mai strînse pentru complexe în care apar.

Vîrfurile de săgeată de bronz din mormîntul nr. 85 (fig. 3/11) aparțin unui tip întilnit relativ frecvent în așezările și necropolele geto-dacice. Cu toate că acestea au fost atribuite multă vreme în exclusivitate, sciților, astăzi este știut că ele au fost folosite și de alte populații, printre care și de geto-daci.

În Dobrogea cele mai timpurii vîrfuri de săgeată de bronz sînt, se pare, cele descoperite într-un mormînt din secolul VI î.e.n. de la Petroșani⁸⁷. Un vîrf folioform cu spin recurbat, care pare să dateze tot din secolul al VI-lea î.e.n. s-a descoperit la Gura Canliei⁸⁸. Alte cîteva vîrfuri de săgeată s-au descoperit la Ceamurlia de Jos, Bugeac și Enisala⁸⁹, în morminte getice din secolele V și IV î.e.n. Altele au apărut într-un cimitir din secolul al IV-lea î.e.n. de la Cernavodă⁹⁰, precum și la Telița ori Mahmudia⁹¹. Un mare număr de vîrfuri de săgeată s-a descoperit în mormîntul „princiar” de la Agighiol⁹². S-au mai întilnit într-un mormînt tumular de înhumatie de la Cumpăna, din secolul IV î.e.n., precum și într-un mormînt plan, tot de înhumatie, de la Constanța-Sud⁹³, datat în sec. IV—III î.e.n.

Observăm că în Dobrogea, ca și în alte zone, asemenea arme au apărut mai ales într-o perioadă corespunzătoare secolelor V—VIII î.e.n., în așezări sau necropole, în morminte de înhumatie sau de incineratie, plane ori tumulare. Constatăm totuși că ele sînt într-un număr ceva mai mare în nordul Dobrogei și în zona litorală, în timp ce în zona vestică și sud-vestică a regiunii sînt mai rare (la Bugeac s-au descoperit pînă în prezent doar cinci exemplare, iar din celelalte cimitire învecinate, după informațiile noastre, se pare că lipsesc).

Nu cunoaștem cu exactitate semnificația solzului mic de bronz din mormîntul nr. 82 (fig. 3/13). Ar putea reprezenta, eventual, o lamelă mică de cuirasă (?) sau o aplică (?). Amintim că o lamelă dreptunghiulară de cuirasă s-a descoperit la Bugeac⁹⁴, iar alte exemplare de mici dimensiuni au apărut la Zimnicea⁹⁵.

Veriga (inel de buclă?) de bronz din mormîntul nr. 82 (fig. 3/14), cu capetele simple, apropiate, aparține unui tip întilnit și în alte cazuri în Dobrogea. Un exemplar ceva mai mic de argint,

⁷⁶ Expectatus Bujor, *Materiale*, 5, 1959, p. 373—376 și pl. 1/7.

⁷⁷ C. Iconomu, *op. cit.*, p. 202 și pl. 17/3—5, 7—9, 11, 13, 19/3—11.

⁷⁸ M. Mirčev, *IzvestijaSofia*, 25, 1962, pl. 18/6; 19/2.

⁷⁹ Cv. Dremsizova, *IzvestijaSofia*, 25, 1962, fig. 3/4; 7/4.

⁸⁰ M. Irimia, *Pontice*, 1, 1968, p. 222 și fig. 35/a, b; idem, *Thracodacia*, 2, 1981, p. 50 și fig. 3/6, 8; alte exemplare sînt încă inedite.

⁸¹ D. Berciu, *Materiale*, 4, 1957, p. 288—290 și fig. 11/1—2; B. Mitrea, C. Preda, N. Anghelescu, *Materiale*, 7, 1961, p. 286 și urm.; idem, *Materiale*, 8, 1962, p. 371; G. Simion, *Peuce*, 2, 1971, p. 125—126; G. Simion, Gh. I. Cantacuzino, *Materiale*, 8, 1962, p. 373—374 și fig. 5.

⁸² A. Bulpe, *Ferigile*, p. 52 și pl. 18/1—14.

⁸³ *Ibidem*, p. 153, tumulul nr. 78; A. Vulpe, Eug. Popescu, *Dacia*, N. S., 26, 1972, p. 86 și fig. 4/3; A. D. Alexandrescu; *op. cit.*, fig. 59/11; Cv. Dremsizova-Nelčinova, *Arheologija-Sofia*, 7, 1965, 4, p. 56 și pl. 7/3.

⁸⁴ M. Mirčev, *IzvestijaVarna*, 1) 16), 1965, pl. 10—11; idem, *IzvestijaSofia*, 25, 1962, pl. 32; 34/b, c.

⁸⁵ M. Čičikova, *IzvestijaSofia*, 31, 1969, p. 63—64; Cv. Dremsizova, *Izvestija-Sofia*, 32, 1970, p. 207—229 și pl. 1/2; 2/3; L. Bobceva, *op. cit.*, și pl. 4/9; 7/7; M. Mirčev, *Izvestija Varna*, 14, 1963, p. 1—13 și fig. 7/a; 9/b—d; 12/a; 17/c, d.

⁸⁶ Se efectuează de către Dardu-Nicolaescu-Plopșor.

⁸⁷ N. Hartuiche, *Pontica*, 4, 1971, p. 259—260.

⁸⁸ M. Irimia, *Pontica*, 14, 1981.

⁸⁹ D. Berciu, *Cultura Hamangia*, I, București, 1966, p. 166—168; M. Irimia, *Pontice*, 1, 1968, p. 230; altele două sînt inedite; G. Simion, *Peuce*, 2, 1970, p. 126 și fig. 32; idem, *Peuce*, 6, 1977, p. 54 și pl. 11/6.

⁹⁰ D. Berciu, *Din Istoria Dobrogei*, I, 1965, p. 126.

⁹¹ G. Simion, Gh. I. Cantacuzino, *op. cit.*, p. 377 și fig. 5/7; Irina Oberländer-Tirnozeanu, *Peuce*, 8, 1977—1978, p. 66, 63 și nr. 9.

⁹² D. Berciu, *Arta traco-getică*, București, 1977, p. 68—69 și fig. 49.

⁹³ Inedite, în muzeul din Constanța.

⁹⁴ M. Irimia, *Pontice*, 1, 1969, p. 219 și fig. 29.

⁹⁵ A. D. Alexandrescu, *op. cit.*, p. 55.

provine tot de la Bugeac ⁹⁶, iar un altul, de formă aproape ovală, de la Murighiol ⁹⁷. Originea acestui tip este considerată de unii cercetători drept autohtonă.

Fusaiolele din mormintul nr. 82 (fig. 3/10) aparțin unei categorii comune, fără semnificație cultural-etnică sau cronologică deosebită.

Mărgelele de sticlă cu „ochi” de tipul celei provenite din mormintul nr. 84 (fig. 3/12) apar de asemenea frecvent în Hallstatt-ul târziu și în Latène, în diferite medii culturale și etnice; din acest motiv ele nu oferă un indiciu cultural sau cronologic precis. Le întâlnim curent în Dobrogea, ca de altfel în întreaga lume geto-dacică, tracică ori scitică.

Din analiza inventarului mormintelor prezentate se poate observa că doar puține analogii conduc spre descoperirile de la Grădiștea-Călărași, Murighiol, Enisala, Brăilița, Zimnicea, Poiana Tecuci, Braničevo etc., datate în ansamblu în secolul IV î.e.n. sau mai târziu. De fapt ne orientează către aceste descoperiri mai ales unele elemente ale vaselor în formă de clopot, ori castronul semisferic, ca și obiectele de metal, ceramică și sticlă amintite mai sus, care aparțin însă unor tipuri folosite o vreme îndelungată și a căror evoluție pe parcursul diferitor etape este foarte greu de sesizat.

În schimb, mai multe elemente ne conduc spre descoperirile anterioare secolului IV î.e.n. Astfel, chiar vasele de tip clopot, cu gura foarte largă, iar partea superioară aproape cilindrică, ori vasul-sac cu corpul aproape tronconic își au mai multe analogii în inventarul mormintelor nr. 60 și 61 tot de la Bugeac, datate în prima jumătate a secolului V î.e.n., ⁹⁸ ori în mormintele mai timpurii de la Satu Nou. Asemănări evidente ale vaselor amintite, cit și ale celor tronconice, ori ale străchinii evazate și „câni” prevăzute cu o apucătoare au fost constatate cu unele exemplare de la Cernavodă, Curteni, Slobozia-Onești, Cernica etc. Întâlnim de asemenea unele analogii în descoperiri aparținând orizontului Ferigile III din stațiunea eponimă sau de la Gătejești, Tigveni, Cepari, ca și în cele aparținând grupului cultural Birsești. Precizăm că analogiile constatate nu permit o identitate cronologică cu descoperirile amintite, ci doar le apropie de perioada în care ele se încadrează.

Pentru aproape întreg inventarul arheologic prezentat constatăm însă numeroase analogii în materialele aparținând mormintelor în cutie de piatră de la Ravna ⁹⁹, ca și în descoperirile de la Krăgulevo, Černa, Prof. Zlatarski etc. În legătură cu cronologia absolută a necropolei de la Ravna, B. Hänsel consideră că zona a II-a, care ar începe în prima jumătate sau, cel mai probabil către mijlocul secolului VI, ar evolua pînă în

jurul anului 500 î.e.n. sau puțin după aceea; mormintele zonei a III-a s-ar data în tot cursul secolului V, poate chiar pînă spre începutul secolului IV î.e.n. ¹⁰⁰ P. Alexandrescu și A. Vulpe ¹⁰¹ consideră că se poate admite o datare a ultimei faze a necropolei de la Ravna în secolul V î.e.n. S-a precizat de asemenea că deși relația între Ravna și Ferigile nu este într-atît de strînsă încît să ofere elemente sigure pentru o cronologie absolută, există suficiente asemănări între Ferigile III (tipul de combinație 5) și mormintele în cutie de piatră de la Ravna, care să permită cel puțin acceptarea sincronismului lor parțial ¹⁰². Necropola de la Prof. Zlatarski se poate sincroniza din punct de vedere cronologic cu grupul mormintelor în cutie de piatră de la Ravna. Krăgulevo și Černa sînt cel puțin în parte contemporane cu același grup al mormintelor în cutie de piatră, prima necropolă fiind mai timpurie ¹⁰³.

Ținînd seama de analogiile amintite mai sus considerăm că mormintele prezentate de la Bugeac sînt ulterioare descoperirilor din Dobrogea de la Piatra Frecăței, Cernavodă, Petroșani, putîndu-se sincroniza cel puțin în parte cu mormintele nr. 60—61 tot de la Bugeac, ori cu descoperirile mai timpurii de la Satu Nou și Cernica. Într-o mai mică măsură ele pot fi, eventual, corelate și cu descoperirile de la Enisala, Murighiol, Bugeac (mormintele nr. 1—19) ¹⁰⁴, Grădiștea Călărași, Zimnicea etc. Din punct de vedere al cronologiei absolute cele cinci morminte ar putea aparține secolului V — eventual și începutul secolului IV î.e.n., fără a putea realiza, deocamdată, o datare mai nuanțată.

În concluzie, putem menționa că săpăturile de pînă în prezent de la Bugeac permit, se pare, delimitarea a două zone deosebite ale acestei necropole: una mai veche, situată în partea sa de nord-vest și alta mai nouă, aflată în sud-est. ¹⁰⁵

Continuarea cercetărilor și analiza detaliată a întregului inventar arheologic vor oferi și alte date importante privind civilizația geto-dacică la Dunărea de Jos.

FUNDE AUS DEN GETISCHEN NEKROPOLLEN VON BUGEAC, GEMEINDE OSTROV

ZUSAMMENFASSUNG

Im Jahre 1981 wurden neue Ausgrabungen in der getischen Nekropole von Bugeac, Punkt „Ghețarie” unternommen.

¹⁰⁰ B. Hänsel, *op. cit.*, p. 210—216.

¹⁰¹ P. Alexandrescu, *Dacia*, N.S., 21, 177, p. 123, nota 42; p. 133—135 și notele 79; 90; A. Vulpe, *Dacia*, N.S., 21, 1977 p. 89—90.

¹⁰² A. Vulpe, *loc. cit.*,

¹⁰³ Necropola de la Krăgulevo a fost datată în secolele VI—V î.e.n., iar cea de la Černa în secolele V—IV î.e.n. (L. Bobčeva, *loc. cit.*).

¹⁰⁴ M. Irimia, *Pontice*, 1, 1968, p. 202—232; idem, *Pontice*, 2, 1969, p. 23—42.

¹⁰⁵ Acestea din urmă îi aparțin mormintele 1—19.

⁹⁶ În mormintul nr. 55, inv. 22. 610.

⁹⁷ G. Simion, Gh. I. Cantacuzino, *op. cit.*, p. 381, fig. 5/22.

⁹⁸ M. Irimia, *Thraco-Dacia*, 2, 1981, p. 37—52.

⁹⁹ Faza a II-a, după M. Mirčev, P. Alexandrescu și A. Vulpe, sau zonele II și III după B. Hänsel.

Hier wurden 24 Einäscherungsgräber (Nr. 81–104) aufgefunden, die den folgenden Typen angehören:

1. In einfacher Urne – 12 Gräber (Nr. 84, 86, 89–93, 95–96, 100–102) Das gemeinsame Grab enthielt drei Urnen.

2. Von Steinhülle umgeben (Grab Nr. 82).

3. Aus zwei unterschiedlichen Teilen bestehende Gräber. Einerseits wurde die Urne aufgefunden, andererseits die Urne und mehrere Steine oder eine Gruppe von massiven Steinblöcken. Diesem Typ gehören 10 Gräber (Nr. 81, 83, 85, 87, 88, 94, 97–99, 104) an.

4. Gräber mit kalzinierten Knochen, die dem Grab direkt beigelegt wurden (Nr. 103). Dieser Typ ist zum ersten Mal in Bugeac angetroffen worden.

Der Verfasser schildert eingehender den Inhalt der Gräber Nr. 81–85. Aus der Analyse des erwähnten archäologischen Materials geht hervor, dass dieses nur wenige Analogien mit demjenigen der Nekropolen des 4 Jh. v.u.Z. oder auch später aufweist.

Die meisten Analogien führen zu den Gräbern Nr. 60–61, ebenfalls aus der ersten Hälfte des 5 Jh. v.u.Z., von Bugeac, oder zu den ebenfalls früheren Funden von Cernavodă, Satu Nou, Curteni, Slobozia-Onești, Cernica usw. Andere Analogien weisen auf manche archäologische Materialien der Ferigile III und Birsești Kulturhorizonte hin. Für das beschriebene archäologische Inventar sind zahlreiche Analogien mit Ravna II (nach Hänsel, Zonen II–III), Krăgulevo, Černa, Prof. Zlatarski usw. anzutreffen.

Aufgrund dieser Angaben, behauptet der Verfasser, dass die Gräber Nr. 81–85, vom absoluten chronologischen Standpunkt, dem 5. Jh. v.u.Z. und eventuelle auch dem Anfang des 4. Jh. u.v.Z. angehört. Es wird ebenfalls ausgesagt, dass die bisherigen Ausgrabungen eine Abgrenzung zweier unterschiedlichen Zonen der Nekropole ermöglichen: eine ältere im nordwestlichen Teil gelegen, und eine neuere, im südöstlichen Teil.